



## FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP

### BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: BBDBAC/BBLBAC

Høst 2022

Forfatter: Alba Viksund Alihajdaraj

Kandidatnummer: 5068

Tittel: Barnehagelærerens ivaretagelse av barnets medvirkning

Fag: Pedagogikk/BULL

Hovedbegreper i oppgaven: Medvirkning, danning, demokrati, barnesyn, intersubjektivitet, kritisk tenkning, refleksjon

Stavanger

04. januar 2023

## Sammendrag

Denne bacheloroppgaven vender et blikk mot hvordan barnehagelærer ivaretar barns medvirkning i møtet med det enkelte barnet. Metoden jeg har anvendt for å svare på min problemstilling er et kvalitativt forskningsintervju. Jeg har intervjuet fire informanter til min oppgave, hvor alle fire har stillingen barnehagelærer på avdeling for barn i aldersgruppen 3-6 år. Oppgaven er bygget opp rundt empiriske funn jeg har samlet inn under mine intervjuer.

Utformet problemstilling for oppgaven lyder som følgende: *“Hva legger barnehagelærer vekt på i møtet med barnet for å ivareta barns medvirkning?”*. Problemstillingen har jeg utformet så presis som mulig slik at den lar seg belyse gjennom bruk av min kvalitative metode. Barns medvirkning er svært relevant og inn i tiden for barnehagefeltet, og en økende interesse har blitt vendt mot temaet de siste årene. Jeg ønsker å belyse gjennom min problemstilling hvordan barnehagelæreren legger vekt på barns medvirkning i møtet med barnet, og hvilke element barnehagelærer ser på som viktig i denne prosessen. Barnehagelærers syn på medvirkning og syn på barnet har vært sentral for utforming av min oppgave, og har styrt mye av hvilken retning oppgaven har vendt.

## Forord

Denne bacheloroppgaven er skrevet i sammenheng med min barnehagelærerutdanning ved Universitetet i Stavanger, og omhandler barnehagelærerens ivaretagelse av barns medvirkning i barnehagen. Prosessen frem mot en ferdig bacheloroppgave har vært givende og lærerikt. Jeg har fått utfordret meg selv på nye måter og fått et nytt innblikk i barnehagens forskningsfelt. Tilbakemeldinger jeg har fått på veiledning har gitt meg mange åpenbaringer som har endret skriveprosessen min til det bedre.

Jeg vil takke min dyktige veileder Tove Erna Belland, som har vært støttende og utfordret meg på måter jeg har fått mye igjen for. Hennes råd og veiledning har ført meg til en problemstilling jeg har fått mye interesse for. Jeg har lært mye om et viktig, aktuelt og spennende tema som jeg kommer til å ha med meg i bakhodet resten av livet. Tusen takk for alle råd og all veiledning. Du har ført meg i riktig vei mot målet om en spennende bacheloroppgave.

Jeg vil også takke de fire barnehagelærerne som stilte opp til intervju. Deres tanker, kunnskaper og delte historier har gitt meg mye ny kunnskap og tilført oppgaven min mange interessante funn. Uten dere hadde jeg ikke fått like stor forståelse og innsikt i oppgavens tema.

## Innholdsfortegnelse

<b>1.0 Innledning</b>	<b>5</b>
1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling	5
1.2 Problemstilling	6
1.3 Noen viktige avgrensninger	6
1.4 Oppgavens oppbygning	7
<b>2.0 Teori og faglitteratur</b>	<b>7</b>
2.1 Begrepet medvirkning	7
2.2 Å se barn som subjekt	9
2.3 Begrepet danning	11
2.4 Gode danningserfaringer ved hjelp av refleksjon	11
2.5 Barns medvirkning sett i lys av danning og demokrati	12
2.6 Utvikling av evne til kritisk tenkning	13
<b>3.0 Metode</b>	<b>14</b>
3.1 Valg av metode	14
3.2 Valg av informanter	14
3.3 Forskningsetiske erfaringer med anvendt metode	15
3.4 Hvordan funn blir presentert og kategorisert	16
3.5 Analyse av funn	17
3.6 Pålitelighets og gyldighetskrav	17
<b>4.0 Empiri/Analyse</b>	<b>18</b>
4.1 Barnehagelærerens tanker om medvirkningsbegrepet	19
4.2 Hvor mye vektlegges medvirkning i barnehagehverdagen?	21
4.3 Skape medvirkning gjennom å "spille på barnet selv"	22
4.4 Danning og barnet som kritisk tenker	23
<b>5.0 Drøfting</b>	<b>25</b>
5.1 Forståelse av medvirkning	25
5.2 Hvorfor er medvirkning viktig?	25
5.3 Romslige samspill hvor barnet får undre selv	26
5.4 Forståelse av medvirkning i lys av danning, demokrati og kritisk tenkning	27
<b>6.0 Konklusjon</b>	<b>28</b>
<b>Litteraturliste</b>	<b>29</b>
<b>Vedlegg 1: Intervjuguide</b>	<b>31</b>
<b>Vedlegg 2: Samtykkeerklæringsskjema</b>	<b>32</b>

## 1.0 Innledning

I dette kapitlet vil jeg starte med å presentere valgt tema for oppgaven, samt redegjøre for bakgrunnen av valgt tema. Videre blir det presentert en presis formulering av problemstillingen som ligger til grunn for oppgavens tema. Etter det vil jeg komme med noen viktige avgrensninger for oppgaven, før jeg til slutt vil skrive om oppgavens oppbygning.

### 1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Barnehageforsker Berit Bae fremhever stor interesse for barns medvirkning de siste årene, både i det utdanningsvitenskapelige feltet og i den pedagogiske praksis i barnehagen (Bae, 2018; referert i Ree, 2020, s. 10). Barns rett til medvirkning er en helt sentral rettighet som har sin rot i internasjonale konvensjoner, i menneskerettighetene og i FNs barnekonvensjon (Jansen, 2019, s. 12). Å gi barnet rett til medvirkning handler om å skape rom for barnets muligheter til å uttrykke seg, samtidig som man klarer å se og fortolke barnets uttrykk på en velvillig måte (Sandvik, 2007; Johannesen & Sandvik, 2008; referert i Bae, 2009, s. 14). Bae (2006) påpeker at dersom barnet skal kunne uttrykke seg er det avhengig av voksne med et syn på barn som deltagende subjekter, hvor barnet får kjenne at det har innflytelse ut fra sin bakgrunn (Bae, 2006, s. 13).

I denne oppgaven har jeg valgt å redegjøre for sammenhengen mellom medvirkning, demokrati og danning, og se medvirkning i lys av disse begrepene. Medvirkningsbegrepet må forklares tett sammen med demokrati og danning. I rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017) blir det fremlagt at barna skal få delta i demokratiet ved å medvirke og bidra til barnehagens innhold, uavhengig av kommunikasjonsevne og språklige ferdigheter. Ved å bidra og medvirke får barna erfart demokratisk deltakelse, hvor de skal kunne oppleve at det de mener og ytrer skal få innflytelse (Jansen, 2019, s. 35). Barnehagen er også en dannelsesarena hvor barna dannes som borgere av det fellesskapet som barnehagen er, hvor de får medvirke sammen med andre (Jansen, 2019, s. 14).

Da medvirkning bør være en sentral del i barnehagen, tenker jeg det hadde vært spennende å utforske hva som utspiller seg i møtet mellom barnehagelærere og barn: Hvordan dannes forutsetninger for at barnet får mulighet til å medvirke? Jeg har

valgt tema barns medvirkning da jeg tenker at det er interessant å fordype seg enda mer i denne tematikken.

## **1.2 Formulering av oppgavens problemstilling**

Barnehagelærer har et stort ansvar i sitt arbeid med å sikre det enkelte barns medvirkning, og dette viser seg på forskjellige måter i de dagligdagse møtene mellom barnehagelærer og barn. I denne oppgaven har jeg utformet følgende problemstilling for å utforske dette nærmere: *“Hva legger barnehagelærer vekt på i møtet med barnet for å ivareta barns medvirkning?”*. I min oppgave skal jeg utforske hvordan ulike barnehagelærere går frem i sine møter med barnet for å ivareta barns medvirkning, samt hvilket syn den enkelte barnehagelærer har på barns medvirkning.

## **1.3 Noen viktige avgrensninger**

Da jeg utformet min problemstilling for oppgaven, gjorde jeg dette med fokus på de eldste barna i barnehagen, selv om dette ikke er spesifisert i problemstillingen. Til mine intervju valgte jeg dermed å kontakte barnehagelærere på avdeling for de eldste barna. Deltakerne jobber på avdeling med barn i alderen 3-6 år.

Bae (2009) poengterer at medvirkning hovedsakelig er rettet mot innholdet et fellesskap er sammen om (Bae, 2009; referert i Jansen, 2019, s. 37). Det er et grunnleggende demokratisk spørsmål å få oppleve seg selv som en person som medvirker i fellesskap med andre, påpeker Johansson (Johansson et al., 2015, s. 29). Grunnet oppgavens omfang har jeg valgt å avgrense medvirkning til hvordan barnehagelæreren kan ivareta det enkelte barnets medvirkning istedenfor barna i fellesskap, og har utformet dette konkret i min problemstilling. Ivaretakelse av enkeltbarnets medvirkning kan tre i kraft i relasjonen mellom barnet og personalet i barnehagen, hvor medvirkning blir realisert gjennom gjensidighet, respekt og tillit mellom den voksne og barnet (Jansen, 2019, s. 37).

## 1.4 Oppgavens oppbygning

Bacheloroppgaven er delt opp i seks deler: Innledning, teori/faglitteratur, metode, analyse, drøfting og til slutt konklusjon. Først vil jeg introdusere temaet som ligger til grunn for min problemstilling, og hva som er bakgrunnen for valg av tema.

Videre vil jeg belyse relevant teori og faglitteratur som vil styrke valgt studie. Etter det vil jeg skrive om hvilken metode jeg har valgt å anvende, samt prosessen rundt dette. Så kommer det et analysekapittel hvor jeg vil presentere og begrepsfeste mitt samlede datamateriale fra de kvalitative forskningsintervjuene som er blitt gjennomført. Dette datamaterialet blir drøftet opp mot teori og begreper som er presentert i teorikapittelet. Etter analysen kommer drøftingskapittelet, hvor jeg vil drøfte rundt mine funn fra analysen sett i lys av min valgte problemstilling samt teorier og fagbegrep. I slutten av oppgaven vil jeg oppsummere sentrale funn fra analysen, tydeliggjøre ny innsikt og belyse hva som kan være interessant for videre forskning på feltet.

## 2.0 Teori og faglitteratur

I dette kapittelet presenteres relevant faglitteratur til oppgaven i form av faglige begrep, faglige ståsted og teorier som jeg i en senere anledning vil bruke til å drøfte mine empiriske funn. Faglitteraturen er valgt ut med et formål om å belyse oppgavens valgte tema og problemstilling *“Hva legger barnehagelærer vekt på i møtet med barnet for å ivareta barns medvirkning?”*.

### 2.1 Begrepet medvirkning

Barnets rett til medvirkning er en grunnleggende rettighet som har sin rot i internasjonale konvensjoner, i menneskerettighetene og i FNs barnekonvensjon (Jansen, 2019, s. 12). Barnehageforsker Bae (2018) fremhever viktigheten av at barns liv og barndom skal beskyttes og verdsettes, og peker på Grunnloven med paragraf 104 som har gitt barn status som likeverdige borgere med samme rettigheter som andre (Stortinget, 2020; referert i Jansen, 2019, s. 12). Barns rett til medvirkning ble for første gang formelt nedfelt i 2006, i en egen paragraf i

barnehageloven (Jansen, 2019, s. 12). Senere har den blitt videreført i loven i 2011 og 2017, hvor den i dag er sist endret i 2020 og nedfelt som følgende i paragraf 3:

“Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet og i saker som gjelder dem selv. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barns synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet”  
(Kunnskapsdepartementet, 2022).

Ifølge Lovparagrafen er det barnehagens oppgave å ivareta barnets rett til medvirkning, og dette må gjøres gjennom å legge til rette for og inspirere barn til å uttrykke seg om det som foregår i barnehagens daglige virksomhet (jf. barnehageloven paragraf 1 og paragraf 3; Grunnloven paragraf 104; FN's barnekonvensjon artikkel 12 nr. 1; referert i Jansen, 2019, s. 13). Dersom man skal forholde seg til barnet som en deltaker er det essensielt å forsøke å få tilgang til barnets perspektiv og erfaringer (Vik, 2014, s. 10). Barnehagens personale må møte barn med en lyttende, anerkjennende og støttende holdning, hvor barna får erfaringer av at deres meninger og tanker betyr noe for andre (Jansen, 2019, s. 13). Forskning har dokumentert barns kompetanse til å uttrykke seg og formidle intensjoner og følelser (Løkken, 2004; Stern, 1985, referert i Bratterud et al., 2012, s. 6). Dermed ligger det gode muligheter for ivaretagelse av alle barn sine rettigheter som deltagende subjekter, uavhengig av barnets alder og funksjonsnivå (Bratterud et al., 2012, s. 6).

Begrepet *medbestemmelse* kan ofte bli nevnt innenfor medvirkning.

Medbestemmelse kan forstås som å være med å delta i beslutningsprosesser, være med å bestemme over hva som skal skje og hvordan det skal gjøres, hevder Seland (Seland, 2004, s. 18; referert i Bae, 2006, s. 8). Medvirkningsbegrepet rommer mer enn medbestemmelse, hvor medvirkning er rettet mot å gi barnet rom for å uttrykke seg, og ikke bare delta i beslutninger, påpeker Bae (2006). Eriksen (2018) fremhever i sin artikkel “*Democratic Participation in Early Childhood Education and Care - Serving the Best Interests of the Child*”: “Children’s education is not only an investment in the future, but also an opportunity for participation, respect, joyful activities and fulfillment of ambitions. To let children participate has to be



seen as something beyond only being included in decision-making processes” (Eriksen, 2018, s. 7).

Barn lærer gjennom egne erfaringer sammen med andre, og medvirkning skjer i samarbeidet mellom barna og personalet i barnehagen. Personalets væremåte og gjensidige samarbeid med barna er avgjørende for at retten til medvirkning skal bli ivaretatt. Å samarbeide med barna tilsier at barn skal få erfare at de blir lyttet til og at de får innflytelse på det som skjer med dem. Barna skal både kunne føle, se, kjenne, forstå og oppleve at de får delta i sin egen hverdag, hevder Jansen (Jansen, 2019, s. 13).

Medvirkning er basert av et syn på barnet som et aktivt, likeverdig subjekt; noe som innebærer at personale i barnehagen må legge til rette for at alle barn opplever å bli sett, hørt og at deres mening blir vektlagt (Bratterud et al., 2012, s. 7). Relasjonen mellom barnet og personalet er i sin natur preget av at barnet er avhengig av personalets hjelp, veiledning og støtte, men samtidig skal også barnets aktivitet og perspektiver ivaretas og få vokse. Personalet må ha evnen til å kunne oppfatte og respondere på både verbale og kroppslige uttrykk som barnet kommer med. Dette krever evne og vilje, samt kompetanse til å være en profesjonell yrkesutøver i det daglige arbeidet (Jansen, 2019, s. 13). Å la barnet medvirke betyr ikke at barnets spor skal følges blindt, men heller at personalet skal bidra, foreslå, støtte og vise omsorg. Slik blir det dannet et godt samarbeid mellom barnet og personalet, hvor det er rom for barnets meninger og innspill (Jansen, 2019, s. 13).

## **2.2 Å se barn som subjekt**

Bae (2006) fremhever at barn har rett til å bli sett og hørt som likeverdige subjekter innenfor rammen av det fellesskapet de lever i (Bae, 2006, s. 13).

Barnehagelærerens syn på barnet er viktig, og vår grunnleggende antagelse om hva et menneske er ligger alltid under vår innstilling til barn, hevder Johansson (2011). Forskeren Karsten Hundeide (2010) påpeker at hvordan barn blir sett på og defineres vil ha betydning for hvilken måte de møtes på. Synet på barnet som en meningsskapende person man skal ta hensyn til, innebærer at barnehagens personale tilpasser seg barnets intensjoner, erfaringer, behov og interesser. Barnets

uttrykk skal få konsekvenser for den pedagogiske virksomheten (Johansson, 2017, s. 59).

Barnet har fra fødselen en naturlig sosial kompetanse, og denne kompetansen må bli bygget videre på gjennom å delta i gjensidig samspill med andre (Schjelderup, 2015, s. 25-26). Johansson (2017) hevder at den voksnes barnesyn kan beskrives gjennom to sosiologiske syn: på den ene siden betraktes barnet som mer ufullkomne enn voksne, som “human becomings”, og på den andre siden betraktes barnet som “human beings”, medmennesker med intensjoner og evne til å skape mening til tross for manglende begrepsapparat og kommunikasjonsevner (Corsaro, 2009; James & Prout, 1990; referert i Johansson, 2017, s. 76). Barn må møtes som medmennesker her og nå, og ikke ut fra et mangelperspektiv som fokuserer på hva de skal bli i fremtiden (Bae, 2009, s. 20). Man har i senere tid forstått at barnet er langt mer kompetent enn det som var antatt, og det er blitt vist at barnet har evne til å forstå komplekse situasjoner (Schjelderup, 2015, s. 25-26).

Kommunikasjonshandlinger mellom barnet og den voksne preget av intersubjektivitet, gir det beste utgangspunkt for barnets deltagelse og innflytelse (Emilsson, 2008; referert i Bae, 2009, s. 10). *Intersubjektiv* betyr at barnet fra første stund i livet er orientert mot et “du”, og samtidig opplever seg selv som et subjekt med eget initiativ og hensikt (Hohr, 2016, s. 34). Emilsson (2008) mener at intersubjektive møter mellom barn og voksne er med å bidra til romslige samspillsmønstre hvor barna får mulighet til innflytelse (Johansson, 2017, s. 59). Johansson og Pramling Samuelsson (2009) hevder at intersubjektive samspill mellom barn og voksne kan karakteriseres av en veksling av posisjoner mellom barn og voksne, hvor barnet får mulighet til å sette mål og få innflytelse på det som skjer. Dersom de voksne arbeider for å skape rom for barns innflytelse, ivaretar de et barnesyn hvor barn blir sett på som likeverdige medmennesker. De voksne må opptre på måter som bygger en antagelse om at barn er mennesker og subjekter - med egne evner, erfaringer og perspektiver (Johansson, 2017, s. 59).

### 2.3 Begrepet danning

Barnehagen blir omtalt som en dannelsingsarena der barna dannes som borgere av det fellesskapet som barnehagen er, hvor de får medvirke sammen med andre (Jansen, 2019, s. 14). Danning er et sentralt begrep i pedagogikkens historie. Dagens betydning av begrepet kan være vanskelig å gi et enkelt svar på, da det finnes ulike måter å se på danning. Begrepet er ikke kun forbeholdt barn og unge, men også brukt om et folkeslag, altså voksne som dannes. I et demokrati er danning svært aktuelt, hvor folket skal styre (Straume, 2016, s. 47). Straume (2016) hevder at enhver diskusjon om danning tar utgangspunkt i at *utdanning er noe mer enn læring*, - begrepet danning er da en av flere mulige betegnelser på hva “noe mer” vil bety i denne sammenhengen. Vi mennesker *blir* til sosialiserte individer med egne spesielle trekk, og dette skjer gjennom danning (Straume, 2016, s. 49).

Nå som barnet blir sett på som et grunnleggende kompetent individ, endres også synet på oppdragelse (Schjelderup, 2015, s. 25-26). Begrepet *oppdragelse* ble erstattet med begrepet danning da Barnehageloven ble endret i år 2010, fremhever Vik (2014). Løvlie (2013) definerer dagens oppdragelse som et moralsk forhold mellom barn og voksne, basert på respekt for den andres humanitet, personlighet og verdighet. (Løvlie, 2013; referert i Vik, 2014, s. 6). Denne forståelsen av oppdragelse og danning ivaretar barnets medvirkning, hevder Vik (2014).

### 2.4 Gode danningserfaringer ved hjelp av refleksjon

Ifølge Olsholt og Schjelderup (2013) innebærer danning at barnet skal bevisstgjøres ved å reflektere over egne erfaringer. Barnet utvikler evnen til å reflektere først og fremst gjennom utforskning og samspill med andre. Gjennom utforskning og samhandling får barnet skape mening i sine erfaringer, undersøke ulike perspektiver og formulere egne synspunkt. Tidligere filosof Sokrates (470-399 f. Kr.), mente at i tillegg til å ta imot kunnskap, måtte mennesker ta i bruk en undersøkende og spørrende holdning til den samme kunnskapen. Han mente også at livet selv var bortkastet dersom man levde på en ikke-undersøkende og ikke-reflekterende måte (Hare & Portelli, 1996, s. 51; referert i Schjelderup, 2015, s. 7).

En god dannelsingsprosess innebærer at barnet får lære evnen til å forstå seg selv, andre og vår felles verden, slik at de kan velge selv hvordan de vil tenke, handle og

være. Danning innebærer å bli seg selv som menneske, hvor barnet skal oppleve seg selv som deltagende, ansvarlig og selvstendig (Schjelderup, 2015, s. 7). Schjelderup hevder at gjennom en dannelsingsprosess skal barnet lære å kunne tenke selv, søke kunnskap, være kritisk og stille spørsmål. Ifølge Straume (2019) er begrepet danning knyttet til utvikling av menneskets personlighet, der danning bidrar til det som blir kalt en persons *karakter*. Mennesket blir ikke født med en egenartet karakter og personlighet, men blir *dannet* til det, gjennom erfaringer og refleksjoner over disse erfaringene. Erfaringene man gjør ved å handle i verden, blir omgjort til danningserfaringer med betydning og vekt når vi gjør dem til gjenstand for refleksjon, og lar disse refleksjonene forme vår karakter (Straume, 2016, s. 49).

## **2.5 Barns medvirkning sett i lys av danning og demokrati**

Rammeplanen poengterer at medvirkning, danning og demokrati betraktes som gjensidige prosesser, og dermed må det skapes en forståelse for disse begrepene i en sammenheng (Schjelderup, 2015, s. 25). Som nevnt tidligere av Jansen (2019) får barn erfaringer med demokratisk deltakelse gjennom å medvirke og bidra i barnehagehverdagen. For at barna skal kunne oppleve at de er en del av og har en plass i demokratiet, er det en forutsetning at personalet har holdninger som skaper rom for barnets innspill og initiativ (Jansen, 2019, s. 35). Demokratiske verdier blir ofte studert med utgangspunkt i barns rettigheter og deltakelse (Emilsson & Johansson; referert i Johansson et al., 2015, s. 27). Ifølge Broström (2012) har den pedagogiske virksomheten i nordiske land satt fokus på å gi barn innflytelse og mulighet til å delta i barnehagens planlegging. Forskning viser at barns deltakelse likevel er avhengig av personalets holdninger, kommunikasjon mellom barn og voksne og barnehagens rutiner. Det skapes rom for barns deltakelse når barnehagelærerens kontroll over kommunikasjonens form og innhold er svak, påpeker Emilsson (2008) (Johansson et al., 2015, s. 28). Eriksen (2018) fremhever følgende om demokratisk deltakelse:

Democratic participation is not linked to age or maturity, nor is it gained through training skills and competencies. Instead, Biesta (2015, p. 37) said that existing as a democratic citizen is an ongoing challenge, for both children and adults.  
Democratic participation is not something teachers can give to children in a simple

and explicit way. It needs to be expressed as a *value* that continually is evident in the practices and interactions in kindergarten (Eriksen, 2018, s. 10).

Barnehagen er en danningsarena hvor barna skal dannes til å bli borgere i et demokratisk fellesskap (Jansen, 2019, s. 14). Barn har behov for voksne mennesker som oppdrar, veileder og støtter, samtidig som det må bli gitt rom for at de kan stå på egne bein, hevde sin mening og delta i egen hverdag. Jansen hevder at dersom man klarer å oppnå en praksis hvor barnehagen følger disse prinsippene, kan barna og personalet dannes som demokratiske individer som sammen skaper barnehagens fellesskap. Bae (2006) påpeker at selve medvirkningsbegrepet kan forstås ved å dele inn forstavelserne *med* og *virkning*. Forstavelsen *med* leder oppmerksomheten mot at det er sammen med andre eller i et fellesskap, og *virkning* kan forstås som å gjøre noe sammen som fører til noe; at barnet er med å påvirke at noe skjer og kjenner at egen deltagelse bidrar til endring. Barns rett til medvirkning kan oppfattes som at hvert barn har rett til å erfare at deres stemme blir tatt på alvor og har noe å si for det demokratiske fellesskapet som barnehagen er (Bae, 2006, s. 8).

## **2.6 Utvikling av evne til kritisk tenkning**

Det er nødvendig at barn etterhvert lærer å ha egne meninger, stå for sine egne ytringer og å tenke selv. Barnet kan ikke alltid hvile seg på andre, men må kunne lære seg å tenke selvstendig. I barnehagen skal barnet få en pekepinn på veien mot å kunne tenke selvstendig, å si imot det man er uenig i og å stille seg kritisk til holdninger som ikke stemmer overens med egen oppfatning. Dette blir kalt for kritisk tenkning, som er å lære seg å tenke kritisk (Teige, 2016, s. 106). Å tenke kritisk er en evne som må læres og øves på, og i barnehagen er det personalets oppgave å lære barnet kritisk tenkning. På denne måten forbereder barnet seg til livet ute i samfunnet, slik at de skal bli selvstendige individer som evner å orientere seg selv, ta egne avgjørelser og gjøre det som er best for seg selv og sine medmennesker (Teige, 2016, s. 106).

Ifølge Teige (2016) er kritisk tenkning viktig for å skape selvstendige individer som kan leve sammen med andre i et samfunn. Det å kunne tenke kritisk har blitt løftet fram som en viktig basiskompetanse i utdanningen. Kritisk tenkning kan blant annet bli sett på som et opplysningsprosjekt, da flere av opplysningstidens filosofer

var opptatt av at mennesket måtte tilegne seg kunnskaper for å ha evne til dømmekraft, en ferdighet som er sentral for at individet skal kunne delta i samfunnet. Danning og kritisk tenkning skal gi frihet, selvforståelse og frimodighet til å handle og tenke selv. I tillegg skal man kunne tenke fordomsfritt, og en forutsetning for å få dette til er evnen til å sette seg inn i andres tanker, se andres perspektiver og å samholde dem med sitt eget (Teige, 2016, s. 108).

### **3.0 Metode**

I denne delen av oppgaven vil jeg belyse hvilken metode som er anvendt for å samle inn mitt datamateriale, og en begrunnelse på hvorfor denne metoden er brukt. Jeg vil også belyse hvordan analysen av empiri er gjennomført, prosessen mot valg av informanter, og gå gjennom ulike forskningsetiske refleksjoner og metodiske utfordringer som har oppstått.

#### **3.1 Valg av metode**

Til min oppgave har jeg valgt å bruke kvalitativt forskningsintervju som metode for innhenting av mitt datamateriale. En kvalitativ metode tar sikte på å hente inn mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2020, s. 54). Metoden går i dybden på det man vil vite mer om, og tar sikte på å skape mening og forståelse. Jeg vurderte kvalitativt forskningsintervju som en god metode for å gi meg svar på barnehagelærers syn på medvirkning, ettersom kvalitative intervju forsøker å forstå verden sett fra intervjudeltakers side (Dalland, 2020, s. 68).

#### **3.2 Valg av informanter**

Gjennom telefonsamtaler kontaktet jeg fire barnehagelærere på avdeling for de eldste barna i barnehagen. To av barnehagelærerne jobbet i samme barnehage på samme avdeling, mens de to andre jobbet i to forskjellige barnehager. Kjønn og alder på deltakerne besto av to menn på 27 og 45 år, og to kvinner på 42 og 62 år. Graden av erfaring fra barnehagelæreryrket viste seg å være variert blant deltakerne, hvor spranget gikk fra ett års erfaring til 40 års erfaring som barnehagelærer.

Grunnen til at jeg valgte barnehagelærere som informanter er i sammenheng med mitt valg av problemstilling: *“Hva legger barnehagelærer vekt på i møtet med barnet for å ivareta barns medvirkning?”*. Jeg kom frem til at barnehagelærere var mest interessant for meg å rette fokus på, ettersom barns medvirkning bør være en sentral del av barnehagelærerens yrkeskunnskap. Det er viktig å nevne at oppgaven kun dekker fire barnehagelæreres uttalelser, og kan dermed ikke være bevis for hvordan flest barnehagelærere ivaretar medvirkning.

I forkant av intervjuet ble deltakerne tilsendt et samtykkeerklæringsskjema som inneholdt informasjon om intervjudeltakers rettigheter, anonymisering av opplysninger og min taushetsplikt. Det er viktig å gi deltakerne informasjon om hva det vil si å delta i et intervju, slik at prosessen føles trygt og forutsigbart (Dalland, 2020, s. 82). Jeg mottok intervjupersonenes underskrift for å sikre at informasjonen var forstått. Samtykkeerklæringsskjemaet er vedlagt i slutten av oppgaven.

Til intervjuene hadde jeg klar en intervjuguide i form av et semistrukturert intervju. Spørsmålene var nummerert slik at jeg fikk en bedre oversikt, og intervjuet besto av 10 spørsmål. I forkant av intervjuene forhørte jeg meg med hver deltaker om de ønsket å lese intervjuguide på forhånd. Dette gjorde jeg for å sikre en bedre gjennomføring av intervjuene, da jeg tenkte at en forberedelse ville gjøre opplevelsen av intervjuet mer trygt for deltakerne. To av deltakerne valgte å motta intervjuguide på forhånd, mens de to resterende ikke hadde behov for dette. Jeg erfarte at det ikke var noen vesentlig forskjell på deltakernes svar, uansett om noen fikk forberedt seg på forhånd. Alle fire deltakerne responderte med reflekterte svar, og engasjementet opplevdes å være like høyt hos alle. Jeg merket derimot at de to deltakerne som fikk lest spørsmålene på forhånd av intervjuet, virket noe mer nervøs under samtalen. De virket i større grad opptatt av å prestere og gi gode svar. Alt i alt opplevdes ikke de to deltakernes nervøsitet å svekke kvaliteten på intervjuene da jeg fikk god informasjon fra hver deltaker.

### **3.3 Forskningsetiske erfaringer med anvendt metode**

Valg av kvalitativt forskningsintervju som metode opplevdes å være nyttig for å belyse min problemstilling. Da det var barnehagelærerens tanker og forståelse av barns medvirkning jeg var ute etter, egnet denne metoden seg godt for å skaffe et innblikk i barnehagelærerens syn på dette. Et kvalitativt forskningsintervju

utfordrer vår samtaleferdighet, og det krever at vi forbereder oss og er lydhør overfor intervjupersonen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 20). Jeg la vekt på å skape et godt samspill mellom deltakeren og meg som intervjuer. Det er i relasjonen mellom meg og deltakeren at det finnes muligheter for å produsere kunnskap (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 37). Et godt samspill mellom meg og deltakeren krever empati og respekt fra meg som intervjuer. Målet mitt var å få deltakerne til å oppleve sine bidrag i intervjuet som verdifulle, og at ingen svar var rett eller galt. Dette gjorde jeg ved å vise at jeg lyttet og inviterte til en åpen samtale (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 37).

### **3.4 Hvordan funn blir presentert og kategorisert**

I oppgavens analyse- og drøftingskapittel blir mine funn fra intervjuene presentert ved at jeg refererer til informantenes ulike ytringer som “barnehagelærer A”, ”barnehagelærer B”, “barnehagelærer C” og barnehagelærer D”. Dette blir gjort av den etiske grunnen at intervjudeltakernes navn ikke skal bli gjenkjent gjennom oppgaven. Deltakerne har et krav på anonymitet i forskningsintervjuet (Dalland, 2020, s. 82). I analyse- og drøftingskapittelet var jeg også bevisst på å skille mellom deltakernes uttalelser, mine egne uttalelser og innhold fra faglitteratur.

I forkant av intervjuene laget jeg en tabell med intervju spørsmålene, slik at det skulle være oversiktlig å lese svarene i ettertid, samt å ha kontroll på de ulike deltakernes svar. Hvert spørsmål ble nummerert, og hvert svar ble plassert under enten informant A, B, C eller D. I etterkant av intervjuene satt jeg av tid til å skrive ned feltnotater. Feltnotatene beskriver hvordan opplevelsen min av intervjuet var, hvordan jeg opplevde deltakeren under intervjuet, samt temaer under intervjuet som var særlig interessante. Dette gjorde jeg for å sikre et helhetlig bilde av intervjuet, som jeg senere kan se tilbake på. Jeg fikk også dekket eventuelle feilkilder av å skrive ned opplevelsen av intervjuet. Intervjuguide med spørsmålene er vedlagt i slutten av bacheloroppgaven.



### 3.5 Analyse av funn

Det ble skrevet ned notater på PC under intervjuene. Jeg fikk skrevet ned mye av informantenes uttalelser i form av fulle setninger. Noe av notatene var preget av deltakernes muntlige språk, og jeg måtte dermed bearbeide notatene om til en mer skriftlig form, slik at det ble lettere å bruke i oppgaven min. Gjennom bearbeiding av notater er det viktig å fortsatt bevare deltakerens uttalelser, og ikke la noe gå tapt av informasjon eller stemning (Dalland, 2020, s. 96).

En analyse skal hjelpe meg å finne ut av *hva* intervjuet har å fortelle (Dalland, 2020, s. 94). Alle funn fra intervjuene ble analysert gjennom en grundig gjennomgang av de notatene jeg fikk skrevet ned. Jeg forsøkte å skaffe et helhetsinntrykk av notatene, etterfulgt av en kategorisering av de mest interessante og felles funnene for problemstillingen. Med en analyse følger det også med en tolkning av intervjuet, hvor man søker etter meningen i de funnene man har samlet inn (Dalland, 2020, s. 94). Jeg forsøkte å skaffe en forståelse av mine funn, hvor jeg prøvde å tolke notatene fra hvert intervju. En god analyse kan gi rom for ulike fortolkninger, og man er med å kvalitetssikre intervjuet når man veksler mellom analyse og tolkning. Tolkning handler om å forklare betydningen eller innholdet av noe, hevder Dalland. Da er det også viktig å være kritisk til at funnene stemmer overens med helhetsinntrykket. Jeg forsøkte å veksle mellom helheten og delene for å lettere se motsetninger i informantenes uttalelser (Dalland, 2020, s. 94).

### 3.6 Pålitelighets og gyldighetskrav/metodiske utfordringer

Dalland (2020) fastslår at i arbeid med bacheloroppgaven er det et kriterium at det blir gjort rede for arbeidets pålitelighet og reliabilitet. Dette handler om hvorvidt det arbeidet som er presentert, er til å stole på. I oppgaven blir dette utført gjennom å gjøre rede for hvordan jeg har samlet inn datamaterialet, begrunnelse av bakgrunn for valgt tema og hvilke feilkilder som kan ha påvirket mitt resultat. Min kvalitative metode vil også bli preget av min bakgrunn, min personlighet og førforståelse av valgt problemstilling (Dalland, 2020, s. 58). Jeg har forsøkt å innhente nok kunnskap om temaet mitt på forhånd av intervjuene, samtidig som jeg har vært bevisst på å holde meg nøytral, slik at min førforståelse og holdninger om temaet ikke har preget for mye av intervjuet.

Meg som forsker kan beskrives som *instrumentet* i det kvalitative intervjuet, hvor min personlighet vil påvirke evnen til å oppnå kontakt med intervjupersonen. Denne evnen til å oppnå kontakt vil ha stor betydning for resultatene (Dalland, 2020, s. 57). Som nevnt tidligere under erfaringer med anvendt metode, var et godt samspill mellom meg og intervjudeltaker noe som ble høyt prioritert under hvert intervju. Respekt, empati og trygghet er noen nøkkelord på hva jeg la fokus på i mine intervju.

Under et kvalitativt intervju kan det oppstå feilkilder, og dette vil også påvirke oppgavens pålitelighet. Det er viktig å gjøre seg bevisst med mulige feilkilder i selve kommunikasjonsprosessen som foregår i et intervju (Dalland, 2020, s. 63). Dette gjorde jeg ved å forsikre meg at jeg hadde forstått intervjudeltakerens svar, at mitt spørsmål ble riktig oppfattet og at jeg senere bearbeidet intervjuvarene. Å skape et godt samspill hvor jeg er lydhør og oppmerksom overfor intervjudeltaker ble i noe grad forstyrret av at jeg i tillegg måtte skrive ned alt. Uten bruk av båndopptaker hadde jeg heller ikke mulighet til å høre intervjuene om igjen, noe som tilsier at jeg kun kan hente informasjon fra egen hukommelse og nedskrevne notater.

Til tross for at skriving av notater under intervjuet gjorde målet mitt om kontakt med deltaker mer utfordrende, opplevde jeg at deltakerne virket trygge og frittalende. Dette kan ha vært på grunn av den gode kontakten jeg forsøkte å skape i forkant av intervjuet, slik at hele intervjuet skulle oppleves trygt og forutsigbart for deltakerne. Det gode samspillet kan ha styrket intervjuene mine til tross for noen feilkilder.

#### **4.0 Empiri/Analyse**

I denne delen av oppgaven vil jeg bruke faglige begrep for å begrepsfeste og drøfte funn fra analysen av empirien. Analyse handler om å finne ut *hva* intervjuene forteller meg (Dalland, 2020, s. 94), og gjennom analysen skal jeg belyse min

problemstilling “*Hva legger barnehagelærer vekt på i møtet med barnet for å ivareta barns medvirkning?*”.

Jeg har valgt å presentere funn og drøfte i analysekapittelet ved å knytte funnene til valgt faglitteratur for oppgaven. Videre kommer det et drøftingskapittel hvor jeg drøfter rundt min forståelse av barnehagelærernes ivaretagelse og syn på medvirkning, samt mitt eget syn på noen av temaene bygget opp under teori.

Det ble gjennomført fire intervju til min oppgave, hvor hvert intervju førte meg til mange interessante funn. Jeg valgte å inndele de mest sentrale og interessante funnene i fire temaer:

1. Barnehagelærerens tanker om medvirkningsbegrepet
2. Hvor mye vektlegges medvirkning i barnehagehverdagen?
3. Skape medvirkning gjennom å “spille på barnet selv”
4. Danning og barnet som kritisk tenker

#### **4.1 Barnehagelærerens tanker om begrepet medvirkning**

Ettersom min problemstilling ønsker å belyse hvordan barnehagelæreren legger vekt på barns medvirkning i møtet med barnet, er det essensielt å finne ut hvilke tanker barnehagelæreren har om begrepet *medvirkning*. Her ønsket jeg å høre hvilke assosiasjoner hver enkelt barnehagelærer hadde med medvirkningsbegrepet, og hvilken betydning de legger i begrepet. Dette var det første spørsmålet jeg valgte å innlede intervjuet med, et åpent spørsmål som lyder følgende: “*Hva betyr begrepet medvirkning for deg?*”. Her hadde barnehagelærerne noe ulike tanker om begrepet, men jeg vil trekke frem det som var spesielt fremtredende hos alle fire: Barna skal få lov til å ha innflytelse over egen hverdag og oppleve at deres tanker og innspill kommer til syne i barnehagehverdagen, men at dette blir gjennomført innenfor gitte rammer.

Barnehagelærer A beskriver medvirkningsbegrepet slik: “*Medvirkning for meg er å lytte til barna og være på, slik at barnas interesser kan bli tatt med i betraktning når jeg legger planer i barnehagehverdagen.*” Her blir det presisert at

barnehagelæreren legger vekt på å vende fokuset mot barna og være lydhør og oppmerksom overfor barnas innspill. Dette viser at hen skaper et samarbeid mellom seg selv og barnet, slik som Jansen (2019) forklarer, hvor barnet får erfare å bli lyttet til og få innflytelse i egen hverdag. Det er viktig å nevne at hen beskriver det som at barnas interesser *kan bli tatt med i betraktning* når hen legger planer, noe som kan forklares som at hen *tar hensyn* til barnas interesser. Dette tilsier altså at hen ikke beskriver medvirkning som å overlate all styring til barna, men at de heller får være med å påvirke hvordan hen legger planer. Jansen (2019) presiserer at medvirkning ikke er det samme som å følge barnets spor blindt, men heller å skape et rom hvor barnet kan uttrykke sine meninger og innspill, og ta hensyn til disse (Jansen, 2019, s. 13).

Dette er noe barnehagelærer B har samme syn på. *“For meg er medvirkning det å få lov til å påvirke, - ikke bestemme men å heller delta aktivt i det som skjer. Barnet skal få lov til å ha innflytelse og oppleve at dets tanker blir hørt”*. Her ser både barnehagelærer A og barnehagelærer B på medvirkning i lys av at barna skal få mulighet til å delta i barnehagehverdagen, og erfare at deres innspill får betydning for andre. Dette synet på medvirkning er i samsvar med paragraf 3 i barnehageloven:

Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barns synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet (Kunnskapsdepartementet, 2022).

Barnehagelærer C og D beskriver sitt syn på medvirkning som at barna skal få være med å utforme egen hverdag, og at barnehagen må legge til rette for at barnas innspill kommer til syne. Noe interessant som skiller seg fra de to andre barnehagelærernes svar, var at barnehagelærer C og D også nevnte at medvirkning er annerledes i teorien enn i praksis, og at barna må få en forståelse for ulike valg for å kunne medvirke.

Barnehagelærer D påpeker dette slik: *“Jeg ser på medvirkning som at barn skal få være med å utforme sin egen hverdag, men for at denne medvirkningen skal finne sted må man også gi barna en forståelse av de forskjellige valgene de tar. De må*

*skjønne konsekvensene av valgene de tar*”. Hen kommer med et eksempel på dette. *“Hvis et barn ønsker å gå med støvler når det regner ute, så får de det. Men dersom barnet ønsker å gå med sandaler når det regner ute, så må vi inn og forklare barnet hvorfor dette valget ikke blir tatt hensyn til. Vi må forklare til dem slik at de forstår sammenhengen og kan skape mening i egen hverdag”*.

Hen mener at det er viktig å gi barna en forklaring på det som skjer i barnehagehverdagen, enten om det er en forklaring på hvorfor de får lov eller ikke lov i ulike situasjoner. Man må ta barnet på alvor, selv om barnets ønske ikke blir oppfylt der og da. Bae (2006) fremhever barnets rett til å bli hørt og sett som et likeverdig subjekt (Bae, 2006, s. 13), og barnet blir behandlet likeverdig når det får støtte til å skape mening i egen hverdag. Å forklare barnet sammenhengen i ulike situasjoner vil også tilsi at man tar hensyn til barnets erfaringer og forkunnskaper. Johansson fremhever her synet på barnet som en meningsskapende person, hvor personalet tilpasser seg barnets erfaringer, kunnskap, behov og intensjoner (Johansson, 2017, s. 59).

#### **4.2 Hvor mye vektlegges medvirkning i barnehagehverdagen?**

Etter barnehagelærerne fikk ytre sine tanker rundt medvirkning som begrep, ønsket jeg å finne ut i hvilken grad de så på medvirkning som viktig i hverdagen. Dette var interessant for meg å høre om, ettersom i hvilken grad de prioriterer medvirkning vil avgjøre hvordan de ivaretar barnets medvirkning. Jeg ønsket en begrunnelse for hvorfor de så på medvirkning som viktig, og eventuelt ikke viktig, slik at jeg skulle få en større forståelse. Spørsmålet jeg utformet ble som følgende *“Kan du begrunne hvorfor du synes medvirkning er viktig/evt ikke viktig?”*. Videre stilte jeg et oppfølgingsspørsmål om barnehagelærerne kunne rangere viktigheten av medvirkning i barnehagen på en skala fra 1-10.

Her svarte alle fire barnehagelærerne at de så på medvirkning som generelt viktig i barnehagens hverdag, men med ulike begrunnelser for dette. Barnehagelærer A begrunner viktigheten av medvirkning i lys av at barna må få delta i egen hverdag, ha innflytelse og få uttrykke og bli anerkjent for sine interesser. Hen rangerte viktigheten av medvirkning som en 7-8 på skalaen. Barnehagelærer B og C delte et likt syn om at medvirkning er viktig for menneskets rett til å bli hørt og inkludert,

og at man skal få erfaringer av at egne tanker og meninger betyr noe for andre. Synet på mennesket var noe begge trakk frem, hvor syn på barnet som medmenneske var svært viktig for å sikre medvirkning. Dette kan ses i lys av Bae (2006) sin ytring om at personalet sitt syn på barn må ivareta barnet som et likestilt subjekt (Bae, 2006, s. 13). Begge barnehagelærerne rangerte viktigheten av medvirkning som 10 på skalaen.

Barnehagelærer C begrunnet også medvirkning som viktig ved å trekke frem barnets rettigheter som er nedskrevet i blant annet rammeplanen og barnekonvensjonen. Hen mente at barnets rett til medvirkning er nedfelt i lovene for en grunn, og at de må jobbes med. Barnets rettigheter skal vises i barnehagens hverdag, og ivaretas. Berit Bae (2018) peker på at barns liv og barndom skal beskyttes (Bae, 2018; referert i Jansen, 2019, s. 12).

Til slutt svarte barnehagelærer D at hen så på medvirkning som en 7-8 på skalaen, og fremhevet at medvirkning er spesielt viktig for å gi barna struktur og mening i egen hverdag. Hen sier *“Det er viktig at barna får delta og forstå det som skjer rundt seg, slik at hverdagen blir forutsigbar. Vi skal skape en allsidig hverdag sammen med barna, og lage rom for barnets initiativ.”* Barna skal både kunne forstå, føle, se og oppleve at de får delta i egen hverdag, påpeker Jansen (Jansen, 2019, s. 12).

#### **4.3 Skape medvirkning gjennom å “spille på barnet selv”**

Et felles syn i datamaterialet er viktigheten av å ta seg tid til å bli kjent med enkeltbarnet. For å vite hvordan man kan ivareta barnets medvirkning, må man også vite noe om barnet. Barnehagelærer A mente det var viktig å bli kjent med enkeltbarnet for å komme frem til barnets “egentlige jeg”, og sier *“Vi må gå litt nærmere og virkelig bli kjent med barnet for å finne ut hvem barnet egentlig er. Hva interesserer barnet seg for, og hva mestrer det? Det er lettere å ivareta barnets medvirkning jo bedre man kjenner det”*. Videre forteller også barnehagelærer B og C at det er lettere å lese hva barnet ønsker og uttrykker når man kjenner det. De fremhever viktigheten av å ha et ekstra blikk, være observant og lydhør overfor barnets innspill og interesser.

Noe som var interessant er barnehagelærer D sin uttalelse om “å spille på barnet selv” for å få de til å bidra med sine tanker og innspill i hverdagen. Hen prøver skape et åpent rom hvor barnet får muligheten til å undre selv: ”*Hvis jeg spør barna om hva vi skal gjøre i ulike aktiviteter, prøver jeg å vente på hvilke innspill barna kommer med, og ta det deretter. Hvis barna spør meg om noe, kan man først stille det samme spørsmålet tilbake slik at barnet får undre selv og komme med sine tanker. Jeg forsøker å holde det åpent og spille på barnet selv*”. Denne måten å forholde seg til barnet kan knyttes til Emilson (2008) sin definisjon av et intersubjektivt møte mellom barnet og den voksne, hvor barnehagelæreren skaper et romslig samspill der barnet får mulighet til å uttrykke seg (Emilson, 2008; referert i Bae, 2009, s. 10).

Alle fire barnehagelærerne så også på barnesynet som sentralt for å sikre barnets medvirkning, og at det er viktig å se hvert barn som et kompetent medmenneske. Barnehagelærer B påpekte: “*Menneske er ikke noe man blir, men noe man er helt fra man er født*”. Schjelderup (2015) hevder at barnet helt fra fødselen har en naturlig sosial kompetanse, med evne til å forstå komplekse situasjoner, - med andre ord er barnet et grunnleggende kompetent individ (Schjelderup, 2015, s. 25-26).

#### **4.4 Danning og barnet som kritisk tenker**

Rammeplanen fastslår at medvirkning, danning og demokrati betraktes som gjensidige prosesser. Det er dermed interessant å finne ut hvilken betydning barnehagelærerne legger i dannelsesbegrepet, samt hvordan de forstår sammenhengen mellom medvirkning, danning og demokrati i barnehagen. Jeg ønsket også å finne ut hvordan barnehagelærerne forsto sammenhengen mellom barnets medvirkning og barnets utvikling av kritisk tenkning. Barnehagen skal gi barnet en pekepinn på veien mot det å tenke selvstendig og å stille seg kritisk til holdninger som ikke stemmer overens med egen oppfatning, altså utvikle evne til å tenke kritisk (Teige, 2016, s. 106).

Barnehagelærer A forklarer danning som å lære å ta hensyn til hverandre, hvor man tar hensyn til andres meninger og våger å stå for det man sier. Barnehagen blir sett på som en dannelsesarena hvor barna dannes som borgere av det fellesskapet som

barnehagen er, hvor de får medvirke sammen med andre (Jansen, 2019, s. 14). Barnehagelærer B og C ser på danning som en prosess, hvor barna skal bli dannet inn i det demokratiet som barnehagen er. Begge forstår dannelsesbegrepet i sammenheng med demokratiet og medvirkning gjennom at barna får medvirke i barnehagen.

Barnehagelærer C mener resultatet av danning bør være at barnet skal bli selvstendig i et demokratisk fellesskap. Hen beskriver barnehagen som “det lille demokratiet”, en møteplass hvor barna skal få rom til å medvirke og dannes som demokratiske deltakere. Jansen mener at dersom demokrati og medvirkning skal ses i sammenheng, er det en forutsetning at personalet i barnehagen har holdninger som skaper rom for barnets initiativ og innspill (Jansen, 2019, s. 35). Slik som Emilson og Johansson påpeker, blir demokratiske verdier ofte studert med utgangspunkt i barns deltakelse og rettigheter (Johansson et al., 2015, s. 27).

Som nevnt tidligere av barnehagelærer D, er det viktig å gi barna en forklaring på det som skjer i barnehagehverdagen. Slik støtter man barnet i å skape mening i egen hverdag, samt tar barnet på alvor som Bae (2006) fremhever. Barnet blir behandlet likeverdig når det får støtte til å skape mening i egen hverdag (Bae, 2006; referert i Johansson, 2017, s. 59).

Barnehagelærer D påpekte det var viktig å tenke høyt sammen med barnet slik at barnet får reflektert selv og stille seg kritisk til ulike valg. Hen nevner et eksempel på det å gi barnet forståelse av egne valg: *«Hvis barnet går ut i regnvær med feil sko, og blir våt på beina, prøver jeg å stille barnet kritiske spørsmål. Var dette så lurt? Hva kan vi gjøre neste gang? Slik får barnet en forståelse av eget valg, og forstår bedre konsekvensene av sin egen handling»* påpeker barnehagelæreren. Hen fremhever også at det er viktig å ikke gi barnet kritikk om det gjør noe galt, men heller stille reflekterende spørsmål og gjøre opplevelsen positiv og lærerik. Når barnet får lære seg å reflektere over egne handlinger, blir det gradvis mer selvstendig slik at det kan orientere seg selv, ta egne avgjørelser og gjøre det som er best for seg selv og sine medmennesker (Teige, 2016, s. 106). Sett i sammenheng med medvirkning er altså evnen til kritisk tenkning viktig for å kunne delta i egen hverdag og se sammenheng i det som skjer rundt seg.



## 5.0 Drøfting

Denne delen av oppgaven vil inneholde en drøfting av de valgte funnene fra analysekapittelet knyttet til relevante teori og fagbegreper. Det vil bli drøftet rundt min forståelse av barnehagelærernes ivaretagelse og syn på medvirkning, samt mitt eget syn på noen av temaene bygget opp under teori og fagbegreper.

### 5.1 Barnehagelærerens forståelse av medvirkning

Alle fire barnehagelærerne viste en felles forståelse for medvirkningsbegrepet som noe mer enn å kun delta i beslutningsprosesser. Slik som Eriksen (2018) påpeker, er det nødvendig å se på barnets medvirkning som noe mer enn å kun delta i beslutningsprosesser, og at barnets mulighet for deltakelse er avhengig av personalets holdninger og verdier (Eriksen, 2018, s. 7, 10). Her hadde barnehagelærerne ulike definisjoner på medvirkning, som å skape rom for barnets innspill og meninger, å være lydhør og oppmerksom overfor barnets innspill, og å støtte barnet i å skape mening i egen hverdag. Barnehagelærerne fremhevet også at medvirkning er å tilpasse seg barnets erfaringer, behov og intensjoner. Slik skapes det et intersubjektivt samspill mellom den voksne og barnet, hvor barnet får oppleve seg selv som et subjekt med eget initiativ (Hohr, 2016, s. 34). Det kan dermed tolkes som at barnehagelærerne ikke ser på medvirkning som kun medbestemmelse, som er et begrep jeg har nevnt i teorikapittelet. Medbestemmelse kan defineres som å delta i beslutningsprosesser og å være med å bestemme hva som skal skje, hevder Seland (Seland, 2004, s. 18; referert i Bae, 2006, s. 8). Jeg støtter mitt syn på medvirkning til Lovparagrafen sin definisjon, som innebærer at barn skal få rom til å uttrykke seg, ha innflytelse og oppleve at deres synspunkt blir vektlagt i det pedagogiske arbeidet (Kunnskapsdepartementet 2022).

### 5.2 Hvorfor er medvirkning viktig?

I hvilken grad barnehagelæreren ser på medvirkning som viktig i hverdagen, vil også avgjøre hvordan medvirkningen blir ivaretatt. Som nevnt i analysekapittelet så alle fire barnehagelærerne på medvirkning som generelt viktig i hverdagen, hvor to av de rangerte viktigheten av begrepet som 7-8, og de resterende to plasserte det på en 10 på skalaen. Til tross for en felles forståelse av medvirkning som noe mer enn medbestemmelse, hadde barnehagelærerne ulike begrunnelser for hvorfor det burde

bli vektlagt i hverdagen. Barnehagelærerne som plasserte medvirkning på en 7-8, la vekt på at barnet måtte få delta, ha innflytelse og bli anerkjent for sine interesser. Her ble det også lagt vekt på at medvirkning var viktig for struktur og sammenheng i hverdagen, og at barnet blir støttet til å skape mening i egen hverdag. Å gi barnet en opplevelse av sammenheng i hverdagen er med å øke barnets forståelse for at de kan delta som et fullverdig menneske med krav om respekt. Personalet må opptre på måter som gir barnet en antagelse om at det er et menneske med egne evner og perspektiver (Johansson, 2017, s. 59).

Barnehagelærerne med medvirkning som 10 på skalaen, la spesielt vekt på viktigheten av å se barnet som et likeverdig medmenneske, og at barnets meninger og tanker skal få betydning for andre. Jeg støtter mitt syn på barnet til Bratterud (2012), som fremhever barnet som et aktivt, likeverdig subjekt med rett på å bli sett og hørt (Bratterud et al., 2012, s. 7). Dette kan sees i lys av Hundeide (2010) sin antagelse om at hvordan barn blir sett på, vil ha betydning for hvordan de blir møtt av personalet (Johansson, 2017, s. 59). Noen av barnehagelærerne la også fokus på hvordan medvirkning er en rettighet nedfelt i lovene, og at det blir personalets plikt å realisere barns rettigheter i barnehagehverdagen. Dette samsvarer med Grunnloven paragraf 104, som har gitt barn status som likeverdige borgere med samme rettigheter som andre (Bae, 2018; referert i Jansen, 2019, s. 12). Her vil det være av stor betydning hvilke grunnleggende holdninger og verdier den enkelte barnehagelærer har rundt medvirkning og syn på barnet. Ser man kun på medvirkning som en plikt man må oppfylle i det daglige arbeidet, kan det tenkes at det vil påvirke hvordan medvirkningen blir ivaretatt.

### **5.3 Romslige samspill hvor barnet får undre selv**

Å bli kjent med enkeltbarnet var en felles metode barnehagelærerne brukte for å ivareta barnets medvirkning. Å ha et ekstra blikk, være lydhør og oppmerksom overfor barnets uttrykk vil hjelpe personalet å komme frem til barnets “egentlige jeg”, som en av barnehagelærerne nevnte. Barnehagelærerne fremhevet det å skape romslige samspill mellom den voksne og barnet, hvor barnet får mulighet til å undre selv og komme med egne tanker. Det må skapes rom for barnets innspill, slik at barnets interesser og synspunkt kommer til syne. Vik (2014) påpeker at dersom man skal forholde seg til barnet som en deltaker, er det essensielt å forsøke å få

tilgang til barnets perspektiv og erfaringer (Vik, 2014, s. 10). Bratterud hevder det finnes gode muligheter for ivaretagelse av barnets rettigheter, ettersom forskning har dokumentert barns kompetanse til å uttrykke seg og formidle følelser og intensjoner (Bratterud et al., 2012, s. 6).

#### **5.4 Forståelse av medvirkning i lys av danning, demokrati og kritisk tenkning**

En felles forståelse hos de fire barnehagelærerne er at danning henger sammen med medvirkning, og er en prosess hvor barna får utvikle evnen til å klare seg i fellesskap med andre. Barnet blir dannet som person ved å gå gjennom ulike erfaringer som det i ettertid reflekterer over. Dette kan sees i lys av Straume (2016) sin oppfatning av danning, hvor danningserfaringer får betydning og vekt i det de blir gjort til gjenstand for refleksjon (Straume, 2016, s. 49). Videre forklarte barnehagelærerne sin forståelse av hvordan kritisk tenkning, danning og medvirkning henger sammen. To av barnehagelærerne så på kritisk tenkning som en del av innholdet i dannelsingsprosessen, hvor resultatet bør være at barnet får oppleve seg selv som et menneske med egne tanker og meninger. Slik får barnet bedre forutsetninger og evner til å kunne delta i egen hverdag og medvirke ut fra egen bakgrunn.

Sett i lys av det Schjelderup (2015) påpeker bør en dannelsingsprosess føre til at barnet skal kunne tenke selv, være kritisk og stille spørsmål. Målet er at barnet skal oppleve seg selv som ansvarlig, deltagende og selvstendig gjennom å forstå seg selv og sin plass i fellesskapet (Schjelderup, 2015, s. 7). Dette kan også sees i lys av Eriksen (2018) sin uttalelse om demokratisk deltakelse; demokratisk deltakelse er noe barnehagelæreren må støtte barna i, som en verdi som må synliggjøres i det pedagogiske arbeidet (Eriksen, 2018, s. 10). Barnet må få medvirke i sin dannelsingsprosess mot å bli et selvstendig, deltagende og ansvarlig menneske som kan tenke kritisk. Å lære barnet kritisk tenkning er viktig for å skape selvstendige individer som senere kan leve sammen i et demokrati, hevder Teige (Teige, 2016, s. 107).

## 6.0 Konklusjon

Som en avslutning for oppgaven vil jeg oppsummere de sentrale funnene jeg kom frem til, målet med oppgaven og tydeliggjøre ny innsikt jeg har fått fra skriveprosessen. Jeg vil også si noe om hvilken betydning mine funn kan ha for videre praksis i barnehagen, og hva som kan være interessant for videre forskning på feltet.

Målet med denne oppgaven har vært å utforske hvordan den enkelte barnehagelærer ivaretar barnets medvirkning i sitt arbeid. Gjennom skriveprosessen har det blitt mer synlig for meg at ivaretagelse av medvirkning er avhengig av forståelse, kunnskap og ikke minst grunnleggende holdninger til barn. Barnehagelærerens kunnskap og forståelse for medvirkningsbegrepet, samt hvordan medvirkning henger sammen med danning, demokrati og kritisk tenkning har vært sentralt for meg å finne ut mer av. For å svare på oppgavens problemstilling *“Hva legger barnehagelærer vekt på i møtet med barnet for å ivareta barns medvirkning?”* har jeg sett på kunnskap og forståelse som grunnleggende i min undersøkelse. Barns medvirkning er en rettighet nedfelt i lovene, men i hvilken grad denne rettigheten blir realisert vil alltid være avhengig av personalets daglige handlinger og kunnskaper.

Medvirkning er basert av et syn på barnet som et aktivt, likeverdig subjekt. Det blir dermed en oppgave for barnehagelæreren å legge til rette for at hvert enkelt barn opplever å bli sett, hørt og at deres mening blir vektlagt (Bratterud et al., 2012, s. 7). Barnehagelærerens grunnleggende antagelse av hva et menneske er vil påvirke hvordan medvirkning blir realisert (Johansson, 2019, s. 59). Ut fra de fire barnehagelærernes svar kom det frem at de delte en forståelse av medvirkning i sammenheng med danning, demokrati og kritisk tenkning, noe som tilsier at de har en vid forståelse av begrepets innhold og verdi. Romslige samspill mellom den voksne og barnet, bruke tid på å bli kjent med enkeltbarnet og støtte barnet til refleksjon og meningsskapning ble fremhevet som viktige metoder for å ivareta medvirkning. Synet på barnet som medmenneske ble også lagt vekt på, og blir sett på som nødvendig for å ivareta barnet som en fullverdig deltaker. Barnehagelærerne viste også forståelse for at barnet må få medvirke i sin

danningsprosess mot å bli et selvstendig, deltagende og ansvarlig menneske som senere kan tenke kritisk i et demokrati.

Jeg har fått en helt ny innsikt i betydningen av medvirkning og hvordan man kan arbeide for å ivareta barnets medvirkning. Begrepet strekker seg langt, og kunnskap og refleksjon over egne holdninger er nødvendig. Noe som kunne vært interessant å fordype seg mer i, er hvordan medvirkning finner sted i den verbale kommunikasjonen mellom barn og voksen. Hva kjennetegner romslige samspill i samtaler, og hvordan forholder den voksne seg til barnet i samtaler? Hva er det som avgjør om et samspill er romslig eller ikke, og hvordan kan man vite om barnet opplever samtalen som en gjensidig, respektfull dialog? Det hadde også vært spennende å finne ut mer om læren av kritisk tenkning og påvirkningen det kan ha på et samfunn. Hva er konsekvensene av å vokse opp i et samfunn hvor man ikke evner å stille seg kritisk til andres meninger?

## Litteraturliste

Artikkel 3: Ree, M. (2020). Personalets beskrivelser av medvirkning fortolket ut fra et fellesskapsperspektiv. *Barn*, 38 (2). <https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/handle/11250/2684927>

Bae, B. (2006). Perspektiver på medvirkning i barnehagen. I B. Bae, B. J. Eide, N. Winger & E. Kristoffersen (Red.), *Temaheftet om barns medvirkning* (s. 6–27). Oslo: Kunnskapsdepartementet.  
[https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/red/2006/0107/ddd/pdfv/300463-temahefte\\_om\\_barns\\_medvirkning.pdf](https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/red/2006/0107/ddd/pdfv/300463-temahefte_om_barns_medvirkning.pdf)

- Bae, B. (2009). Å se barn som subjekter: Noen konsekvenser for oppvekstarbeid. I K. H. Moen (Red.), *Inspirasjon og kvalitet i praksis: Med hjerte for barnehagefeltet* (s. 18-34). Pedagogisk Forum.
- Bae, B. (2009b). Rom for medvirkning? Om kvaliteter i samspillet mellom voksne og barn. *Barn*, 1, 9–28. <https://core.ac.uk/download/pdf/35073699.pdf>
- Bae, B. (Red.). (2012). *Medvirkning i barnehagen: Potensialer i det uforutsette*. Fagbokforlaget.
- Bratterud, Å., Sandseter, E. B., Seland, M. (2012). Barns trivsel og medvirkning i barnehagen: Barn, foreldre og ansattes perspektiver. *NTNU Samfunnsforskning AS*, 21, 1-96. <https://www.ntnu.no/documents/10293/e209a87f-58a4-4fb5-8be6-9b3d5f458462>
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal.
- Eriksen, E. (2018). Democratic Participation in Early Childhood Education and Care - Serving the Best Interests of the Child. *Tidsskrift for nordisk barnehageforskning*, 17(10), 1-15. <https://nordiskbarnehageforskning.no/index.php/nbf/article/view/169/170>
- Hohr, H. (2016). Oppdragelse - noen grunnleggende mønstre: Å peke på ting - intensjonalitet, subjektivitet og intersubjektivitet. I T. Strand (Red.), *Pedagogiske fenomener: en innføring* (s. 32-46). Cappelen Damm Akademisk.
- Hohr, H. (2016). Oppdragelse som moralsk oppgave: Evne til fornuft og ansvar. I T. Strand (Red.), *Pedagogiske fenomener: en innføring* (s. 127-136). Cappelen Damm Akademisk.
- Jansen, K. E. (2019). *Medvirkning i praksis: Deltakelse og danning i barnehagens hverdagsliv*. Fagbokforlaget.
- Johansson, E. (2017). *Små barns læring: Møter mellom barn og voksne i barnehagen*. Gyldendal akademisk.

Johansson, E., Fugelsnes, K., Mørkeseth, E., I., Rothle, M., Tofteland, B. & Zachrisen, B. (2015). *Verdipedagogikk i barnehagen*. Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet (2020, 19. juni). *Lov om barnehager (barnehageloven)*. Lovdata. [https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL\\_2#%C2%A75](https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_2#%C2%A75)

Schjelderup, A. (2015). *Danning gjennom omsorg, lek og læring i barnehagen*. Kommuneforlaget.

Stortinget (2020, 13. mai). *En levende grunnlov*. Stortinget. <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Grunnloven/levende-grunnlov/>

Straume, I. S. (2016). Danning: Danning som begrep. I T. Strand (Red.), *Pedagogiske fenomener: en innføring* (s. 47-60). Cappelen Damm Akademisk.

Teige, E. (2016). Kritisk tenkning: Kritisk tenkning og demokratiet. I T. Strand (Red.), *Pedagogiske fenomener: en innføring* (s. 106-116). Cappelen Damm Akademisk.

Vik, S. (2014). Barns deltakelse og tidlig innsats: et pedagogisk bidrag til forståelse av tidlig innsats i norske barnehager. *Tidsskrift for nordisk barnehageforskning*, 2, 1-13. <https://nordiskbarnehageforskning.no/index.php/nbf/article/view/105/106>

## **Vedlegg 1: Intervjuguide**

- 1) Hva betyr begrepet medvirkning for deg?
- 2) Kan du begrunne litt hvorfor du synes medvirkning er viktig/evt ikke viktig?
- 3) Hvordan vektlegger du viktigheten av medvirkning på en skala fra 1-10?
- 4) Mange har ulike syn på barnet, og synet på barn har endret seg mye med årene. Hva er ditt syn på barnet?
- 5) Hvordan prøver du å forstå barnets uttrykk?

- 6) (Jeg forklarer begrepene medvirkning og medbestemmelse) Hvordan åpner du opp for barnets mulighet til å komme med innspill i ulike aktiviteter og situasjoner? Hvordan ivaretar du barnets innspill og initiativ?
- 7) Ser du noen forskjell på barns medvirkning og barns medbestemmelse?
- 8) Medvirkning er et redskap for danning og demokrati. Hvilken sammenheng ser du mellom medvirkning, danning og demokrati?
- 9) Hvilken sammenheng ser du mellom barnets medvirkning og utvikling av barnets evne til kritisk tenkning?
- 10) Hvordan er det rom for barns medvirkning i hverdagen? Hvordan viser barns medvirkning seg i hverdagen på din avdeling?

## **Vedlegg 2: Samtykkeerklærings skjema**

### **Vil du bli intervjuet til en bacheloroppgave om barns medvirkning?**

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut mer om tema barns medvirkning i barnehagen. Jeg er interessert i å finne ut hvordan barns medvirkning kommer til syne i barnehagens hverdag, og hvordan barnehagelærer ivaretar barns medvirkning i møtet med barnet.

I dette skrivet gis du informasjon om prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

#### **Formål**

Jeg ønsker å intervju deg som barnehagelærer om barns medvirkning i barnehagen. Jeg er nysgjerrig på hva barnehagelærer legger vekt på i møtet med barnet for å ivareta barns medvirkning. Hva ser barnehagelærer på som viktig i sitt møte med barnet for å ivareta barnets medvirkning?



Intervjuet vil vare i maks 60 minutter. Informasjonen som innhentes under intervjuet vil analyseres og skape grunnlaget for videre arbeid mot en bacheloroppgave.

Problemstillingen for prosjektet mitt er: Hva legger barnehagelærer vekt på i møtet med barnet for å ivareta barns medvirkning?

I intervjuet ønsker jeg å spørre deg om følgende tema:

Barns medvirkning

Hvordan gi rom for at barn får medvirke i egen hverdag

Hvordan ta hensyn til barns innspill, interesser og opplevelser

Medvirkning i lys av danning og demokrati

Barns evne til kritisk tenkning

### **Hvorfor får du spørsmål om å delta?**

Du får spørsmål om å delta pga. din stilling som barnehagelærer. Det hadde vært veldig interessant å spørre deg om dine tanker rundt barns medvirkning, og hvordan dette kommer til syne på din avdeling.

### **Hva innebærer det for deg å delta?**

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du er med på ett intervju. Intervjuet vil vare i maks 1 time. Intervjuet vil ta for seg spørsmål om hva dine tanker som barnehagelærer er om barns medvirkning. Jeg vil ta notater fra intervjuet vårt. Jeg skriver ned notatene selv på PC underveis i intervjuet vårt.

### **Det er frivillig å delta**

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

### **Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger**

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det vil kun være meg som har tilgang til dine privatopplysninger. Informasjonen du gir i intervjuet vil bli anonymisert og delt med veileder og i selve bacheloroppgaven.
- Navn og kontaktopplysningene dine vil bli lagret på min datamaskin, og vil bli slettet etter at prosjektet er avsluttet.

Intervjudeltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen.

### **Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?**

Prosjektet skal etter planen avsluttes 04.01.2023. Ved prosjektslutt vil alle personopplysninger slettes.

### **Dine rettigheter**

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,  
å få rettet personopplysninger om deg,  
få slettet personopplysninger om deg,  
få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og  
å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av  
personopplysninger.

### **Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?**

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

### **Hvor kan jeg finne ut mer?**

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Universitetet i Stavanger, Institutt for barnehagelærerutdanning, ved student Alba Viksund Alihajdaraj

email: [albavalla@hotmail.com](mailto:albavalla@hotmail.com)

Med vennlig hilsen Alba Viksund Alihajdaraj

## SAMTYKKEERKLÆRING

Jeg har mottatt og forstått informasjon om deltagelse i prosjektet **bacheloroppgave om barns medvirkning** og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 04.01.2023.

Prosjektdeltakers navn med blokkbokstaver:

.....

.....  
(Signert av prosjektdeltaker, dato)